

**DOCUMENTE ISTORICE REFERITOARE LA BISERICA
„SFÂNTUL DUMITRU” DIN SUCEAVA, COLECȚIONATE
DE ACADEMICIANUL SIMION FLOREA MARIAN**

AURA BRĂDĂȚAN, ION MAREȘ*

**Historische Dokumente betreffend
die Kirche des Hl. Demetrius zu Suceava, gesammelt
von Simion Florea Marian, Mitglied der Rumänischen Akademie**

*(Zusammenfassung)**

Die Entwicklung der Stadt Suceava erfolgte in mehreren Etappen. Die Stadt ist hauptsächlich geprägt von mittelalterlichen Denkmäler und Einrichtungen aus der österreichischen Verwaltungszeit oder aus der kommunistischen Regierungsperiode. Zur Zeit des Fürstentums Moldau wurden zahlreiche Kirchen errichtet und verschiedenen Heiligen (Georg, Demetrius, Nikolaus, Simeon, Paraskewa, Johannes der Täufer) oder Hochfesten des Kirchenjahres (Fest der Auferstehung des Herrn) gewidmet. Einen Höhepunkt der Entwicklung erreichte Suceava unter der Herrschaft der Fürsten Stefan der Große, Bogdan III., und Petru Rares. Nachdem der Fürstensitz nach Jassy versetzt wurde, drohte Suceava zu verfallen. Zum Zeitpunkt der Integration in das Habsburger Reich (1775) befand sich Suceava in einem erbärmlichen Zustand, mit verwüsteten Kirchen, verlassenem Häusern und wenigen Einwohnern. Während der österreichischen Herrschaft wurde die Ortschaft umgestaltet. Es wurden Militäreinrichtungen, Verwaltungsgebäuden und Schulen nach deutschen Architekturprinzipien errichtet. Die Stadt wurde mit Strom und Trinkwasser versorgt. Anfangs zeigten die Österreicher wenig Interesse für die vorhandenen Profan- und Sakralbauten. Manche Kirchen wurden abgerissen.

Zurzeit gibt es in Suceava noch sieben alte Kirchen. Simion Florea Marian sammelte während der österreichischen Verwaltungsperiode mehrere bedeutende historische Dokumente, die jetzt in einem Archiv aus Suceava (Fondul memorial-documentar „Simion Florea Marian“) aufbewahrt werden. Einige dieser Dokumente beziehen sich auf die Kirche des Hl. Demetrius zu Suceava. Diese Kirche, die sich im XVIII. Jahrhundert in einem sehr schlechten Zustand befand, wurde zwischen 1534–1535, während der ersten Regierungszeit von Petru Rareș, an der Stelle einer älteren Kirche gebaut. Im vorliegenden Beitrag präsentieren die Autoren sechs Dokumente (aus dem obengenannten Archiv) betreffend die Kirche des Hl. Demetrius. Diese Dokumente sind wichtig für die historische Erforschung der Stadt Suceava.

* Traducere: Carol-Alexandru Mohr.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Suceava, Kirche des Heiligen Demetrius, Petru Rareş, Dokumente, Simion Florea Marian.

Istoria oraşului medieval Suceava poate fi aproximată începând cu secolul al XIII-lea, când, în partea de sud-est, în zona numită Şipot, a existat o aşezare de dimensiuni reduse, fortificată cu şanţ, val de apărare şi palisadă, condusă de un puternic al locului (*majore terrae*)¹.

Suceava este menţionată în *Lista oraşelor ruseşti îndepărtate şi apropiate*² (redactată în perioada 1387–1392), iar atestarea târgului datează din 18 august 1388, aşa cum reiese din actul emis de catolicosul Theodoros II, prin care armenii, inclusiv cei din *Ciciov* (Suceava), intrau sub jurisdicţia scaunului episcopal din Liov (Lemberg)³.

Suceava a ajuns capitala ţării în timpul lui Petru I (1375–1391), aici aflându-se atât reşedinţa domnului (Curtea Domnească), cât şi cea a mitropolitului Iosif I. Faptul că Suceava îndeplinea funcţii administrative, politice (sfat domnesc, scaun de judecată), economice şi religioase (mitropolia) a contribuit la extinderea sa teritorială şi la creşterea demografică, în timpul domnului Petru I fiind construite Cetatea de Scaun, Cetatea de Apus (Şcheia), Curtea Domnească, Biserica „Sfântul Gheorghe” (Mirăuţi).

În dezvoltarea sa, oraşul Suceava a parcurs câteva perioade edilitare caracteristice: muşatină (în timpul lui Petru I, când s-au ridicat construcţii precum: Curtea Domnească, Cetatea de Scaun, Cetatea Şcheia, Biserica „Sfântul Gheorghe”/Mirăuţi, primele biserici „Sfântul Dumitru”, „Sfântul Nicolae”, „Învierea Domnului”, „Sfântul Simion”, clădiri, pivniţe etc.); ştefaniană (perioada domniei lui Ştefan cel Mare, când a avut loc refacerea Cetăţii de Scaun, a Curţii Domneşti, ridicarea Bisericii „Cuvioasa Paraschiva”); vasiliană (domnia lui Vasile Lupu, când a avut loc refacerea Curţii Domneşti, a Cetăţii de Scaun, ridicarea Bisericii „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul” pe fundaţiile uneia mai vechi); austriacă (individualizată prin arhitectura germană a construcţiilor de după 1775); comunistă (caracterizată prin demolarea vechiului oraş şi ridicarea cartierelor de blocuri)⁴.

¹ Mircea D. Matei, *Contribuţii arheologice la istoria oraşului Suceava*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1963, fig. 1, p. 25; Emil Ioan Emandi, *Habitatul urban şi cultura spaţiului. Studiu de geografie istorică. Suceava în secolele XIV–XX*, Iaşi, Editura „Glasul Bucovinei”, 1996, p. 38–43; Ion Mareş, *Biserica „Sfântul Gheorghe” (Mirăuţi) din Suceava – prima catedrală mitropolitană a Moldovei*, Suceava, Editura Universităţii, 2009.

² Apud Mircea D. Matei, *op. cit.*, p. 22–24.

³ G. Petrowicz, *I primi due Arcivescovi armeni di Leopoli*, în „Orientalia Christiana Periodica”, anul XXXIII, Roma, 1967, p. 115.

⁴ Dezvoltarea maximă a Sucevei s-a petrecut în timpul domnilor Ştefan cel Mare, Bogdan al III-lea, Ştefăniţă şi Petru Rareş. A urmat decăderea oraşului, după ce capitala a fost mutată la Iaşi, în timpul lui Alexandru Lăpuşneanu. La venirea austrieilor, în anul 1775, imaginea oraşului Suceava era jalnică, existau biserici pustii, fără acoperişuri, case părăsite, ruine, locuitori puţini. În timpul stăpânirii austriece, oraşul a căpătat o formă nouă, modernă, au fost ridicate construcţii pentru armată, administraţie, au fost construite şcoli, casele au fost ridicate potrivit arhitecturii germane, s-a introdus curentul electric, canalizarea, apa potabilă. Însă, la început austrieicii nu s-au îngrijit de monumentele istorice, laice şi de cult, iar unele biserici au fost demolate.

În prezent, în Suceava au rămas șapte biserici vechi, altele dispărând de-a lungul timpului⁵.

Biserica „Sfântul Dumitru” (Biserica Domnească) a fost ridicată de Petru Rareș în prima sa domnie, în anii 1534–1535, pe locul altor lăcașe de cult, mai vechi⁶. Seamănă cu Biserica „Sfântul Gheorghe” din Hârlău, la care se adaugă un pridvor identic celui de la Biserica Probota⁷. Pisania Bisericii „Sfântul Dumitru”, aflată în partea dreaptă, sus, a ușii de intrare, are o frumoasă stemă a Moldovei, sub care, îngrijit dăltuit în piatră, se află următorul conținut:

„Cu vrerea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, a vrut binecredinciosul și de Hristos iubitorul Io Petru Voievod, din mila lui Dumnezeu, Domn al Țării Moldovei, fiul bătrânului Ștefan Voievod, să zidească biserica în mijlocul cetății Suceava, unde este hramul Sfântului slăvitului marelui mucenic și

⁵ Biserica „Sfântul Gheorghe” (Mirăuți), Biserica „Adormirea Maicii Domnului” din Ițanii Vechi, Biserica „Sfântul Gheorghe” (Mitropolia Nouă sau „Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava”), Biserica „Sfântul Dumitru” (Domnească), Biserica „Învierea Domnului”, Biserica „Sfântul Nicolae” (Prăjescu), Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul” (Coconilor). Alături de acestea, sunt vechile biserici armenе din Suceava: Mănăstirea Zamca (Biserica „Sfântul Auxentie”, fostă mănăstire de călugări, fostă reședință a episcopului armean, ridicată, potrivit tradiției, de către Agopșa, înainte de 1551); Biserica „Sfântul Simion” (Turmu Roșu, după o inscripție mai nou deslușită, ar fi fost zidită în 1513 de către armeanul Donig, dar este mai veche, de la începutul secolului al XV-lea); Biserica „Sfânta Cruce” (ridicată de Cristea Hanco, în armeană Hacıh Hancoian, în 1521, și capela „Sfântul Ioan”), iar în afara orașului, Mănăstirea Hacı-Gadar (sau Hagi-gadar = împlinirea tuturor dorințelor, ctitorită în 1512 de către Dragan Donovac). Alte două biserici armenе din Suceava („Sfânta Treime” și una cu hramul necunoscut) nu mai există. Dintre bisericile ortodoxe dispărute din Suceava, amintim: „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”; „Înălțarea Domnului” (Ispasul); „Intrarea Maicii Domnului în Biserică” (Buna Vestire sau Vovidenia/Ovidenia); „Sfântul Theodor”; „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril” (La Arhangheli); Biserica cea dinaintea târgului (rusească) „Sfântul Atanasie”; două biserici în Tătărași, „Sfânta Vineri” („Sfânta Paraschiva”) și „Izvorul Maicii Domnului”; „Adormirea Maicii Domnului” (numită incorect Barnovschi, corect fiind Barbovschi); Biserica Fetelor. Dispărute sunt și două biserici catolice, una calvină și un templu evreiesc (Ion Mareș, *Biserici dispărute din Suceava*, volum în manuscris, pregătit pentru tipar).

⁶ Datele arheologice confirmă faptul că actuala Biserică „Sfântul Dumitru”, construită în perioada 1534–1535, suprapune parțial o biserică ortodoxă din secolul al XV-lea (vezi: Mircea D. Matei, Alexandru Rădulescu, Alexandru Artimon, *Bisericile de piatră de la Sf. Dumitru din Suceava*, în „Studii și Cercetări de Istorie Veche”, anul XX, nr. 4, 1969, p. 548–549). În cronică lui Grigore Ureche, interpolatorul Misail Călugărul adăuga că, după lupta din 1475, în care domnul Ștefan cel Mare i-a înfrânt pe cazaci la Răut și Grumăzești, a ridicat Biserica „Sfântul Nicolae” din Iași și că: „(...) s-au întors la scaunul său, la Suceavă, (...) în lauda lui Dumnedzău au început a zidi o înfrumusețată mănăstire, sfinți Dimitrie, ce iaste înaintea curții domnești” (Grigore Ureche, *Letopisețul Țării Moldovei*, ediție îngrijită, studiu introductiv, indice și glosar de P. P. Panaitescu, București, Editura de Stat pentru literatură și artă, 1955, p. 94). Unii istorici sunt de părere că: „biserica pe care o pomeniște letopisețul are toate șansele să fie Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava, refăcută ulterior de Petru Rareș” (Vasile Demciuc, Justinian-Remus Cojocar, *Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava*, Suceava, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, 2009, p. 25). Ipoteza nu este susținută de niciun document arheologic sau istoric. Petru Rareș, fiu și urmaș al domnului Ștefan cel Mare, ar fi notat în pisanie, așa cum prevedeau uzanțele timpului, că a ridicat noua biserică peste cea clădită de tatăl său, ori că a reparat biserica veche.

⁷ G. Balș, *Bisericile și mănăstirile moldovenești din veacul al XVI-lea*, în *Buletinul Comisiunii Monumentelor Istorice*, anul XXI, București, 1928, p. 46.

purtător de biruinţă Dimitrie Izvorătorul de Mir. Şi a început a zidi în anul 7042 (1534), august 10, şi s-a isprăvit în anul 7043 (1535), august 30 şi s-a sfinţit prin mâna preasfinţitului Mitropolit Teofan⁸.

Între Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul” (construită de Vasile Lupu în 1643, cunoscută şi cu denumirea de Biserica Domniţelor sau de Biserica Coconilor)⁹ şi Biserica „Sfântul Dumitru”, se află ruinele Curţii Domneşti, distanţa dintre cele două lăcaşe de cult ortodoxe fiind, în linie dreaptă, de circa 200 m. În jurul acestor biserici erau cimitire, iar în preajma actualei Pieţe Mari din Suceava a fost târgul de vite, care era situat în „mahalaoa târgului”, după cum era denumit locul la 12 august 1461, într-un hrisov de la Ştefan cel Mare¹⁰.

Mai multe informaţii despre bisericile din Suceava, inclusiv despre „Sfântul Dumitru”, aflăm dintr-un document de la Grigore Callimachi, din 2 iulie 1761, când, fiind locul din oraş „multă sumă de ani pustiu şi fără de lăcuinţă omeniască numai jăreştile (...) au început a să aduna câte un om, doi; şi, cine unde i s-au părut, au început a-şi face casă de lăcuinţă, carii au (...) mers spre sporire şi adăugire¹¹”, acum fiind ridicate „dugheni de târgu pentru alişverişul, nu la locul ce-au fost târgul, cându au fost Suceava în starea ei, ce mai în sus, deasupra, cam la mijlocul oraşului, după cum au fost atunci: adică de la Curţile Domneşti în sus, alături cu biserica domniască, Sfete Dumitrea, şi mai sus, asupra bisăricii armeneste¹²” <Sfânta Cruce>. În document sunt menţionate mai multe locuri, case, beciuri, uliţe, aflate în zona unde se desfăşura târgul negustorilor: „în capul târgului din sus (...) din gios de crăcima dum<i> sal<e> vor<icului> Balşu, denaintea unii pivniţ<i> răsipită, ce se numeşte a Țicăi. Şi de acolo în gios, pe uliţa târgului... până în dughiana lui Aron jid<ovul> (...) tot uliţa în gios, asupra Curţilor Domneşti, din dugheana lui Solomon starostile de jidovi şi din poarta mănăstirii S<fe>ti Dumitrie (...) până în capul târgului din gios, denaintea pivniţei Mitropolii... Iar pe uliţa Ponii, ce se coboară asupra fântânii domneşti, adică din dugheana lui Aron jid<ovul> (...) în casa lui Ghiorghiţ<ă> Chiţăscul şi în pivniţa lui Barbălată, pe amândouă părţile acei uliţi (...) Iar pentru târgul vitilor au socotit să fie tot la locul ce-au aşăzat şi mai înainte, adică din *Bisărica Fetilor*, asupra malului Sucevii, pe dinaint<ea> casălor lui Pielialbă armanul, până în malu şi în gios până în uliţă, în zăplazî bisăricii lui Sfeti Dumitre¹³”.

⁸ Eugen A. Kozak, *Die Inschriften aus der Bukowina. Epigraphische Beiträge zur Quellenkunde der Landes- und Kirchengeschichte, I. Teil: Steininschriften*, Wien, Druck von Adolf Holzhausen, 1903, p. 138.

⁹ Ion Mareş, *Biserica „Naşterea Sfântului Ioan Botezătorul” din Suceava*, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2014.

¹⁰ Sunt amintite două biserici (dispărute între timp); în document scrie că: „au arsu şi biserica cea dinaintea târgului Sucevii, ce s-au aprins de tunet, mai la vale de Sfântul Atanasie” (*DRH, A. Moldova*, vol. II (1449–1486), doc. 100, p. 143).

¹¹ *Suceava, file de istorie. Documente privitoare la istoria oraşului. 1388–1918*, vol. I, ediţie de documente întocmită de Vasile Gh. Miron, Mihai-Ştefan Ceauşu, Ioan Caproşu, Gavril Irimescu, Bucureşti, 1989, doc. 259, p. 408.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

Spațiul unde se tăiau vitele în Suceava era stabilit „lângă pivnița lui Solomon starostile, pe drumul ce merge la vali asupra Mitropolii Vechi <Mirăuți> în Ulița Datornicilor”¹⁴. Perimetrul includea centrul de atunci al orașului Suceava, de la Biserica armenească „Sfânta Cruce”, până în Ulița Datornicilor, aproape de Biserica „Sfântul Gheorghe” (Mirăuți), pe lângă Curtea Domnească și Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul”, Ulița Poni și Ulița Târgului.

Pentru reglementarea amplasării târgului de vite din Suceava¹⁵, într-o perioadă cuprinsă între anii 1753 și 1764, au fost emise mai multe documente semnate de domnii Moldovei de la Iași. După ocuparea nordului Moldovei (Bucovina) de către Austria, documentele au fost emise de către noile oficialități fie din Suceava, fie din Cernăuți.

Academicianul Simion Florea Marian, fiind interesat de cunoașterea istoriei orașului Suceava, a adunat mai multe documente istorice, acestea aflându-se în colecțiile Fondului memorial-documentar „Simion Florea Marian” din Suceava¹⁶. Documentele¹⁷ fac referire la Biserica „Sfântul Dumitru”, care, în secolul al XVIII-lea,

¹⁴ *Ibidem*, p. 409–410.

¹⁵ Mutat ilegal de către negustorii de vite, mai sus de vechiul loc (de la Biserica „Sfântul Dumitru” până la Mirăuți) spre Biserica armenească „Sfânta Cruce”.

¹⁶ Aura-Doina Brădățan, *Fondul memorial-documentar „Simion Florea Marian” din Suceava. Istoric. Contribuția la cultura română*, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2013, p. 101–138, 615–670; Aura-Doina Brădățan, Ion Mareș, *Un manuscris inedit al academicianului Simion Florea Marian despre câteva vechi monumente din Suceava*, în „Analele Bucovinei”, Rădăuți – București, Editura Academiei Române, anul XXIV, nr. 2 (49), [iulie – decembrie] 2017, p. 617–626.

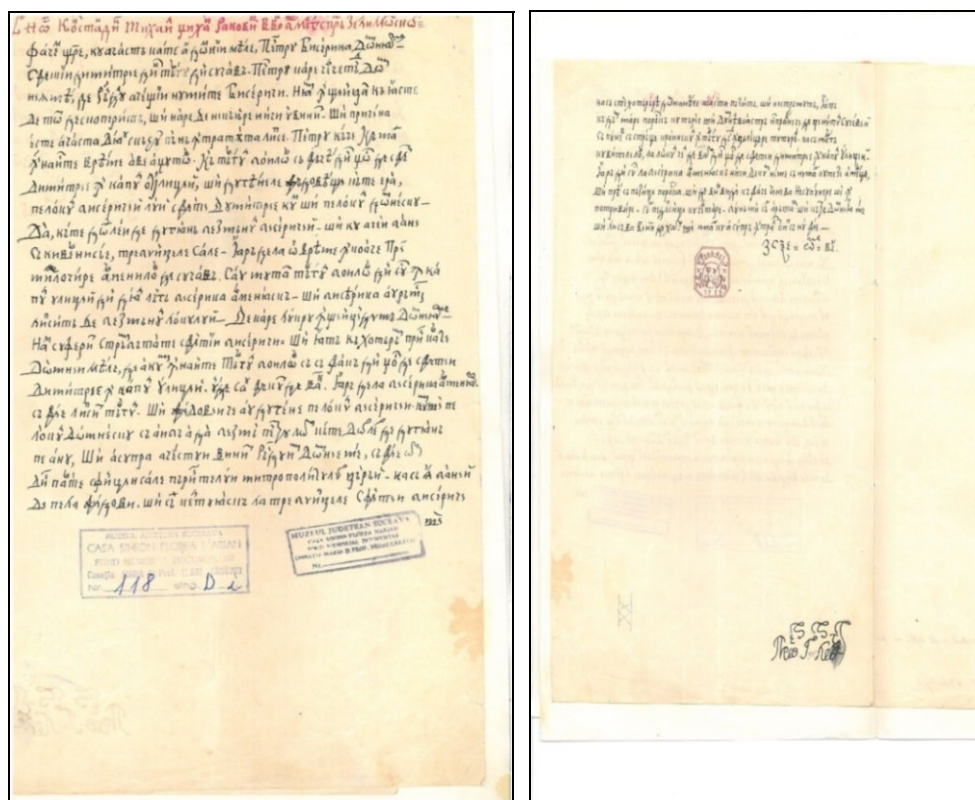
¹⁷ **1753, iunie 12, Suceava**, document de la Constantin Mihail Cehan Racoviță voievod, despre starea rea a Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, rămasă fără acoperiș, și despre amplasarea târgului vitelor și îndatoririle negustorilor față de biserică; copie în limba română cu litere chirilice după documentul original aflat în posesia lui S. Fl. Marian, de Josef Fleischer, 11 dec. 1899, 2 file (doc. 118); **1756, octombrie 12**, document de la Constantin Mihail Cehan Racoviță voievod, despre starea Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, amplasarea târgului de vite și îndatoririle negustorilor față de biserică; copie tradusă și scrisă de Teodor Bălan în 1964, în limba română, 2 file (doc. 8); **1757, iunie 19**, document de la Scarlat Ghica voievod, referitor la starea Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava și la amplasarea târgului vitelor; copie tradusă și scrisă de Teodor Bălan în 1964, o filă (doc. 5); **1757, iulie 19**, document de la Scarlat Ghica voievod, care întărește ispisocul lui Constantin Mihail Racoviță, referitor la starea Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, despre îndatoririle negustorilor față de biserică și amplasarea târgului de vite; copie¹⁷ tradusă și scrisă de Teodor Bălan în 1964, în limba română, 2 file (doc. 7); **1757, iulie 19**, document de la Scarlat Ghica voievod, referitor la Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava; copie în limba română, cu litere chirilice, scrisă de prof. Josef Fleischer, cerneală neagră, o filă (doc. 76); **1759, ianuarie 15**, Document de la Ioan Theodor Calimah¹⁷ voievod, care îi poruncește biv vel paharnicului Răducan, ispravnicul ținutului Sucevei, să aibă grijă ca târgul boilor din Suceava să se țină mai jos de Biserica „Sf. Dumitru”, iar evreii care au dughene acolo să dea câte 2 lei pe an; copie¹⁷ tradusă și scrisă de T. Bălan în 1964, o filă (doc. 17); **1761, iunie 20**, document de la Grigore Calimah voievod, despre starea jalnică a Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava și îndatoririle negustorilor creștini față de biserică și pentru refacerea ei; copie tradusă și scrisă de Teodor Bălan în 1964, în limba română, 2 file (doc. 9); **1763, octombrie 12**, document de la Grigore Ioan Calimah voievod, prin care hotărăște ca epitropii Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava să încaseze chiria pentru terenul bisericii pe care se află dugheana lui Constantin Băcal și a altor negustori; copie tradusă și scrisă de prof. Teodor Bălan în 1964, în limba română, o filă (doc. 10); **1764, august 13**, Document de la Grigore Ghica¹⁷ voievod, care poruncește ispravnicilor ținutului Sucevei, Dinu Cantacuzino și Manolachi, să interzică târgoveților din Suceava să taie

se afla într-o stare rea de conservare, fără acoperiş, cu pereţii deterioraţi, fără venituri, cu terenuri încălcate abuziv, cu dughene amplasate ilegal pe cimitir. În aceste acte se află informaţii interesante referitoare la structura etnică şi la starea socială a

vite, să facă bucate, gunoaie şi foc lângă Biserica „Sf. Dumitru” din Suceava; copie¹⁷ tradusă şi scrisă de Teodor Bălan în 1964, în limba română, 2 file (doc. 11); **1764**, scrisoarea lui Constantin Gândul, episcopul Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, care a procedat corect cerând negustorilor chiria pentru folosirea târgului vitelor, aflat mai jos de biserică; copie tradusă şi scrisă de prof. Teodor Bălan, în 1964, în limba română, 3 file (3); **1764**, scrisoare către domnul ţării, prin care episcopii Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava îl înştiinţează despre restaurarea acestei biserici, de mitropolitul Iacob şi de 12 negustori din Suceava; cer ca o bucată de teren de lângă curţile domneşti să fie sub stăpânirea bisericii; copie tradusă şi scrisă de prof. Teodor Bălan¹⁷, în limba română, 2 file (doc. 19); **1774, iunie**, surse în care sunt mărturie referitoare la un conflict între Tănăsă Băcalul din Suceava şi Costea Coiugi Başa din Iaşi, pentru nişte dughene din Suceava, aflate pe locul Bisericii „Sfântul Dumitru”; copie tradusă şi scrisă de prof. Teodor Bălan, în limba română, 2 file (doc. 21); **1774, iunie 17**, act referitor la un contract între Ivanciu Popovici, episcop al Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, şi Dumitru Brandaburg, prin care acesta plăteşte anual bisericii un impozit de 20 de florini; traducerea este autentificată la 22 septembrie 1786, în Suceava; copie¹⁷ originală, limba germană, cu semnăturile martorilor (doc. 16); **1774, iunie 17**, scrisoare de la Ivanciu Popovici, episcop al Bisericii „Sfântul Dumitru”, care îi închiriază lui Dumitraşcu Brandabur un loc amplasat lângă biserică, pe care să-şi facă o dugheană; copie tradusă şi scrisă de prof. Teodor Bălan în 1964, în limba română, o filă (doc. 15); **1774, iunie 20**, scrisoare de vânzare a şase dughene, proprietate a lui Tănăsă Băcalul, aflate pe locul Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava; original, o coală mare filigranată, scris în limba română cu caractere chirilice, şi copia în limba română, transcrisă de prof. Teodor Bălan, o filă (doc. 32); **1774 iunie 22**, document de la boierii Divanului Domnesc, prin care poruncesc ispravnicilor ţinutului Sucevei să interzică vânzarea locului ce aparţine Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava; copie tradusă şi scrisă de prof. Teodor Bălan, în limba română, 2 file (doc. 20); **1775, februarie 13**, scrisoarea unor târgoveţi din Suceava, care mărturisesc pentru casa evreului Aron, aflată pe locul cimitirului Bisericii „Sfântul Dumitru”, mutată şi înlocuită cu casa negustorului Constantin Pantazi; copie, tradusă şi scrisă de T. Bălan în 1964, l. română, 2 file (doc. 13); **1776, februarie 19, Suceava**, scrisoare în care sunt consemnate date despre o judecată între Aron, starostele evreilor, şi negustorul Constantin Pantază, din Suceava, pentru o dugheană de pe locul Bisericii „Sfântul Dumitru”; copie, tradusă şi scrisă de prof. Teodor Bălan, în limba română, 2 file (doc. 28); **1777, iunie 13**, document referitor la controlul efectuat gestiunii lui Ivanciu Popovici din Botoşani, care a fost timp de 11 ani şi jumătate episcop al Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava; copie, tradusă şi scrisă de prof. Teodor Bălan în 1964, în limba română, 2 file (doc. 14); **1777, octombrie 12**, Document de la Mihail Cehan Racoviţă voievod, referitor la starea în care se afla Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava şi despre amplasarea târgului vitelor; copie, tradusă şi scrisă de prof. Teodor Bălan, în limba română, o filă (doc. 6); **1784, iunie 21, Cernăuţi**, scrisoarea episcopului Bucovinei Dosoftei, care îi numeşte episcopi la Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava pe Dimitrie Popovici şi pe Blanariul; copie, tradusă şi scrisă de Teodor Bălan în 1964, o filă (doc. 18); **1787, septembrie 6, Suceava**, act de hotărnicie a Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, emis după actul din 21 iulie 1785 de Comisia de delimitare a proprietăţilor din Bucovina, incluzând terenurile cu numerele cadastrale (329–341) şi vecinii bisericii; original, în limba germană (gotică), sigiliul imperial aplicat în ceară, semnat de maiorul Pitzelli, şeful comisiei de delimitare, şi de vecini şi martori: Ariton Pruncul, Nedelco Blamar, Georgi Tupilat, Apostolache Protopop, Ivanovici, Dumitru Popovici ş.a., 2 file mari (doc. 112); **1791, martie 3/14, Suceava**, adresa Comisariatului ţinutului Sucevei către episcopii Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, privind repararea turnului şi clopotniţei bisericii; copie după original, tradusă şi scrisă de prof. Teodor Bălan¹⁷, în limba română, o filă (doc. 24); **1792, octombrie 31**, dovadă pentru 18 florini şi 20 de cruceri adunaţi în favoarea Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava; copie după original de prof. Emanoil Iliuţ şi prof. Mihai Cărauşu, în limba română, 1964, o filă (doc. 22); **1794, februarie 6**, Suceava, adresă de la Comisariatul ţinutul din Suceava către episcopii Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, referitoare la o sumă de bani care urmează a se cheltui pentru repararea bisericii; copie, tradusă şi scrisă de prof. Teodor Bălan, în limba română, o filă (doc. 25).

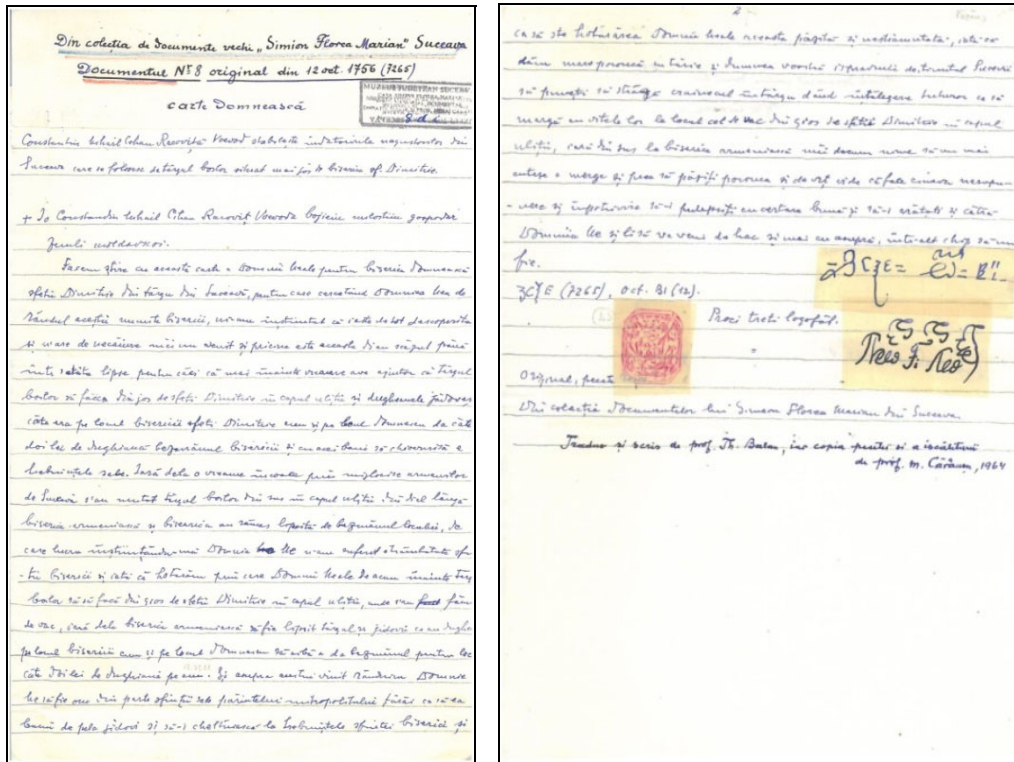
unor locuitori din Suceava, la activitatea lor, la amplasarea unor locuințe, dughene, pivnițe, cimitire, biserici (unele dispărute), epitropi, ispravnici, mitropoliți etc.

Fiind importante pentru cunoașterea istoriei orașului Suceava, prezentăm în continuare câteva documente referitoare la Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava¹⁸.

1. **1753 iunie 12, Suceava.** Document de la Constantin Mihail Cehan Racovița voievod, despre starea rea a Bisericii „Sf. Dumitru” din Suceava, rămasă fără acoperiș, amplasarea târgului vitelor și îndatoririle negustorilor față de biserică; copie în limba română cu litere chirilice după documentul original aflat în posesia lui S. Fl. Marian, de Josef Fleischer, 11 dec. 1899, 2 file (colecția „Documente Istorice – Simion Florea Marian”, nr. 118).

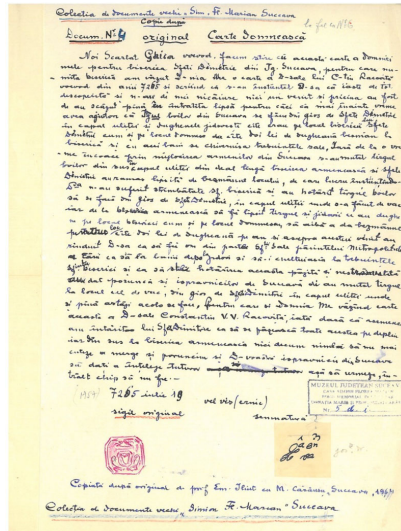
¹⁸ O parte dintre documentele referitoare la Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava au fost date de familia academicianului Simion Florea Marian, Academiei Române. Istoricul Teodor Bălan le-a transliterat în 1964, copiile regăsindu-se la Casa memorială „Simion Florea Marian” (Aura Doina Brădățan, Aura Doina Brădățan, *Fondul memorial-documentar „Simion Florea Marian” din Suceava. Istoric. Contribuția la cultura română*, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2013, p. 110–114, 116–118, 129, 131).

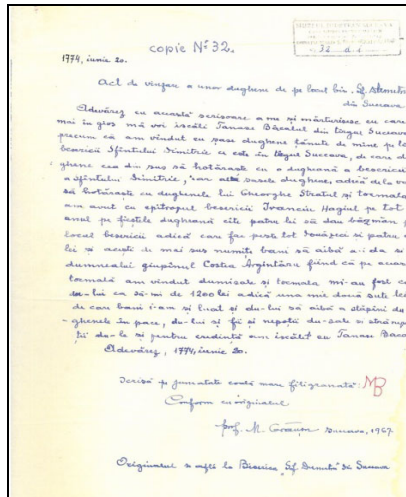
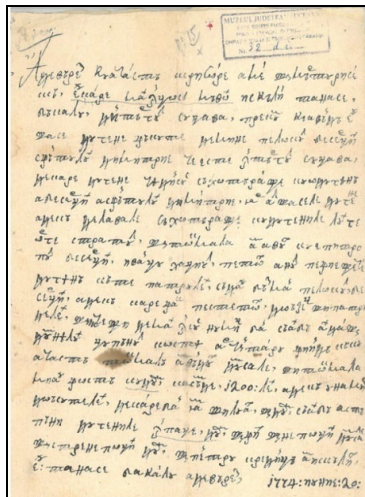
2. 1756 octombrie 12. Document de la Constantin Mihail Cehan Racovița¹⁹ voievod, despre starea Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, amplasarea târgului de vite și îndatoririle negustorilor față de biserică; 12 oct. 7265 (1756); copie²⁰ tradusă și scrisă de Teodor Bălan în 1964, limba română, 2 file (colecția „Documente Istorice – Simion Florea Marian”, nr. 8).

¹⁹ Constantin Racovița (1749–1753, 1756–1757), în vol. *Istoria lumii în date*, coord. Andrei Oțetea, București, Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 569.

²⁰ Originalul se află la Serviciul Arhive Naționale Istorice Centrale București, colecția „Documente Istorice – Simion Florea Marian”, nr. 10; J. Fleischer, *Zur Geschichte der Stadt Suciava*, în „Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums”, Achter Jahrgang, Verlag des Bukowiner Landes-Museums, Buchdruckerei Hermann Czopp, Czernowitz, 1900, p. 43–44 (traducere în germană, după originalul aflat în posesia lui Marian); Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, vol. V, p. 149–150, nr. 79 (traducere după J. Fleischer); *Suceava, file de istorie, documente privitoare la istoria orașului. 1388–1918*, vol. I, ediție de documente întocmită de: Vasile Gh. Miron, Mihai-Ștefan Ceaușu, Ioan Caproșu, Gavril Irimescu, București, 1989, p. 398–399, doc. 250; Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, vol. VIII, 1741–1799, Iași, 2006, p. 32–33, doc. nr. 34.

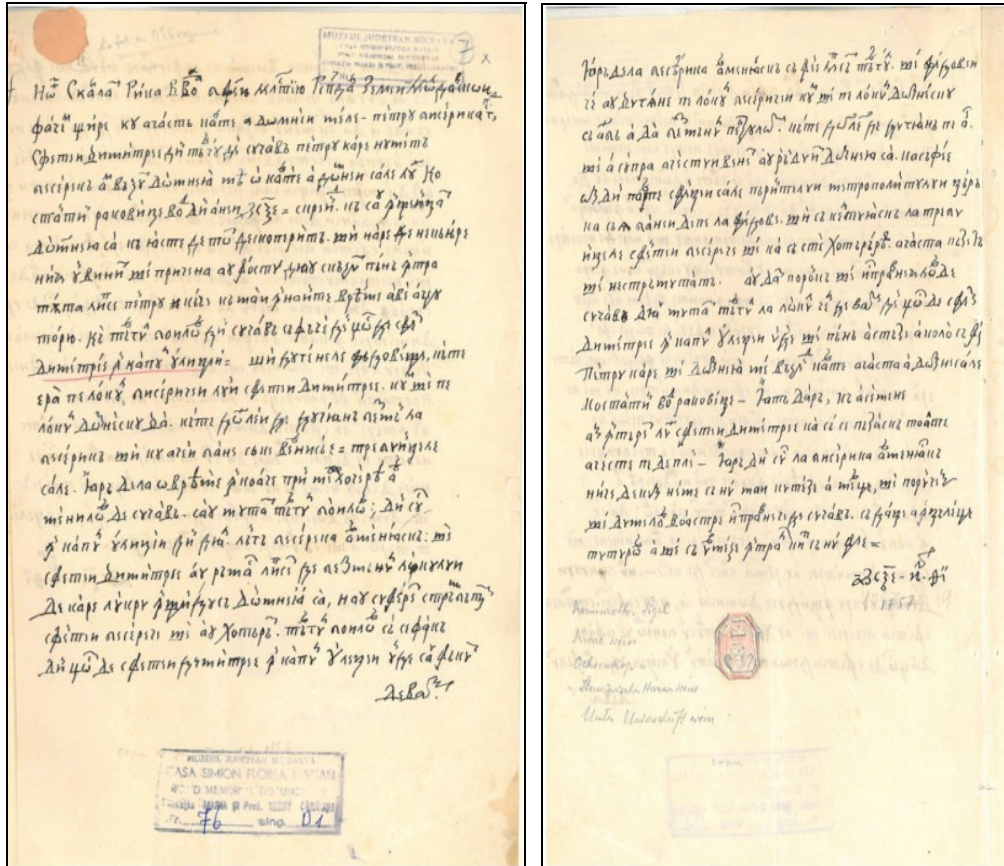
3. 1757 iunie 19. Document de la Scarlat Ghica²¹ voievod, referitor la starea Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava și la amplasarea târgului vitelor; 19 iun. 7265 (1757); copie tradusă și scrisă de Teodor Bălan, în 1964, o filă (colecția „Documente Istoric – Simion Florea Marian”, nr. 5).

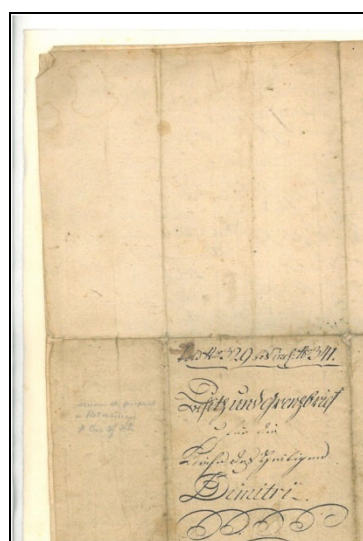
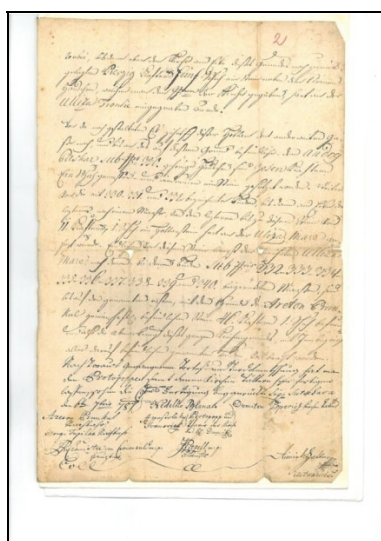
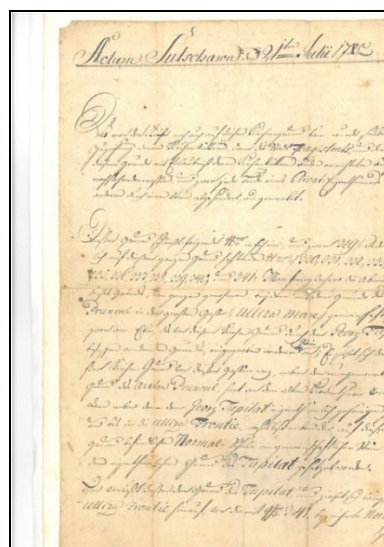
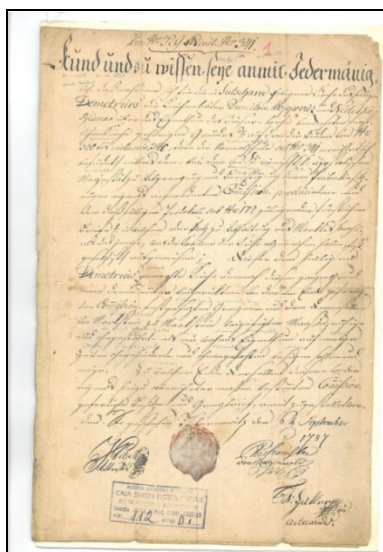
4. 1774 iunie 20. Scrisoare de vânzare a șase dughene, proprietate a lui Tanase băcalul, aflate pe locul Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava; original, o coală mare filigranată, scris în limba română cu caractere chirilice, și copia²² în limba română, transcrisă de prof. Teodor Bălan, o filă (colecția „Documente Istoric – Simion Florea Marian”, nr. 32).

²¹ Scarlat Ghica (1757–1758), în *Istoria lumii în date*, p. 569.

²² Originalul se află la Serviciul Arhive Naționale Istoric Centrale (SANIC), București, colecția *Documente Istoric – Simion Florea Marian*, nr. 21; *Suceava, file de istorie*, vol. I, 1989, p. 443, doc. 285; Teodor Bălan, *Documente bucovinene*, vol. VIII, (1741–1799), ediție îngrijită de prof. univ. dr. Ioan Caproșu, indice de Arcadie Bodale, Iași, Editura Taida, 2006, p. 79, doc. nr. 79.

5. 1757 iulie 19. Document de la Scarlat Ghica voievod, referitor la Biserica „Sfântul Dumitru” din Suceava; copie în limba română, cu litere chirilice, scrisă de prof. Josef Fleischer, cerneală neagră, o filă (colecția „Documente Istorice – Simion Florea Marian”, nr. 76).

6. **1787, septembrie 6.** Act de hotărnicie a Bisericii „Sfântul Dumitru” din Suceava, emis după actul din 21 iulie 1785, de Comisia de delimitare a proprietăților din Bucovina, incluzând terenurile cu numerele cadastrale (329–341) și vecinii bisericii (Document original, 2 file mari, scris în limba germană cu litere gotice, sigiliul imperial aplicat în ceară, semnătura maiorului Pitzelli, șeful comisiei de delimitare, a vecinilor și a martorilor: Ariton Pruncul, Nedelco Blamar, Georgi Tupilat, Apostolache Protopop, Ivanovici, Dumitru Popovici ș.a.) (Fondul documentar „Simion Florea Marian”, Colecția de documente, nr. inv. 112).